

PRAŽSKÉ FÓRUM PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO
CHOVÁNÍ 2017, 10. 5. 2017
TÉMA „BEZPEČNÉ KLIMA V PRAŽSKÝCH ŠKOLÁCH“

Krizová komunikace ve školním prostředí

KRIZE

V psychosociální oblasti je krize definována jako důsledek střetu s překážkou, kterou nejsme schopni zvládnout:

- * vlastními silami a vyrovnávacími strategiemi (eventuálně za pomoci blízkých lidí);
- * v přijatelném čase;
- * a navyklým způsobem.

Jedná se o situaci, kterou pocítujeme jako ohrožení. Proto způsobuje změnu v navyklém způsobu života a vyvolává stav nerovnováhy. Krize je definována jedincem (subjektivně).

Spouštěče krize

Mezi nejčastější spouštěče krize patří tyto situace:

- * **Ztráta**
- * **Změna**
- * **Volba**

Krize se projevuje stresovými reakcemi jedince, mění se chování a prožívání (objevují se symptomy, které pro něho nejsou typické).

Druhy stresových reakcí

Dopady stresové reakce zasahují všechny úrovně:

- * Psychika;
- * Tělo;
- * Sociální interakce.

Krize se projevuje individuálně, na úrovni **somatických**, **psychických** i **sociálních** symptomů.

Průběh krize

Vlivem spouštěčů (stresorů) dochází ke ztrátě psychické rovnováhy, tj. ke krizovému stavu.

Krizový stav může být spontánně do **4-6 (až 8) týdnů** zvládnut, pokud jedinec nalezne a použije nové vyrovnávací strategie.

Krizové stavy mohou samy odeznít, chronifikovat, či vyvolat psychickou poruchu nebo nemoc.

Krize znamená i příležitost, každá krize má své ztráty, ale i zisky.

Syndrom psychického ohrožení

Nezvládnutý krizový stav vede k **syndromu psychického ohrožení**, který má tyto projevy:

- * silná psychická labilita, která ohrožuje tělesnou i psychickou jednotu;
- * nezvladatelná úzkost;
- * neúnosné pocity viny (na základě subjektivně nezvládnuté zátěže svědomí);
- * stud a pocit příkoří (v souvislosti s neúnosným pocitem sebehodnocení nebo rozkolísané osobní integrity);
- * zúžený fokus vnímání (riziko suicidálních tendencí).

Somatické příznaky krize

- * bušení srdce
- * bolesti hlavy
- * zvýšení teploty
- * zvýšené pocení
- * dušnost
- * poruchy spánku
- * poruchy sexuálních funkcí
- * únava

Psychické příznaky

- * náladovost
- * zvýšená podrážděnost
- * pocity viny
- * popudlivost
- * úzkostnost
- * změna verbálních projevů

Sociální příznaky

- * změny ve vztazích a v kontaktech s druhými lidmi
- * zvýšená nerozhodnost
- * zhoršená kvalita práce
- * změna chování – infantilní, regresivní, obranné, útočné
- * tendence k izolaci
- * útěk do nemoci

Rizikové faktory

- * mužské pohlaví
- * náhlá ztráta
- * osamělý život
- * nezaměstnanost (+ dluhy)
- * závislostní chování (drogy, alkohol, hráčství)
- * předchozí pokusy o suicidium
- * suicidium v rodinné historii (dokončené suicidium blízké osoby)
- * vysoká hodnota popření a deprese
- * typ "A" osobnosti (ctižádostivý, zaměřený na výkon)
- * situační faktory: těhotenství, manželská krize, apod.

Vývoj krizového stavu 1. (Caplanův model krize)

1. fáze – silný pocit ohrožení - zvýšené napětí, úzkost (hodiny). Jedinec používá naučené mechanismy a vyrovnávací strategie.

2. fáze – pocit nepohody, zranitelnosti a neschopnost situaci zvládnout, mít pod kontrolou (hodiny až dny). I přes tento pocit se snaží řešit situaci metodou náhodných pokusů, pokud selžou – další fáze.

Vývoj krizového stavu 2. (Caplanův model krize)

3. fáze – ochota připustit si selhání, neschopnost řešení, snaha o inovaci metod řešení (dny). Jedinec je nejprístupnější nabídce pomoci zvnějšku, která pokud zafunguje, může se dostat zpět na „předkrizovou“ úroveň.

4. fáze – závažný stav psychického ohrožení, celkové dezorganizace a dekompenzace (dny až týdny). Prohloubení emocionálních, kognitivních i behaviorálních projevů, výrazné omezení schopnosti zvládnout krizový stav. Chybí „síla“ vyhledat pomoc. Ohrožený jedinec by měl být aktivně nasměrován na vnější odbornou pomoc, která již bývá nezbytná.

Krize a její řešení

Řešení krize záleží na individuálních adaptačních schopnostech a vyrovnávacích strategiích každého jedince. **Přirozené mechanismy** zvládání zátěže:

- * schopnost projevit emoce, sdělovat a sdílet;
- * schopnost kontaktu s vlastním tělem, s vlastními potřebami;
- * uvědomění si svých vlastních možností;
- * schopnost využít zkušeností, vzorců chování či rituálů.

Obranné mechanismy (typy chování)

Smyslem obranných mechanismů je chránit psychickou integritu jedince (zachovat celistvost ega před destruktivními účinky):

- * odstraňují úzkost a ohrožení;
- * jsou **nevědomé**;
- * základní (instinktivní) reakce jsou **aktivní** nebo **pasivní**.

Šoková reakce

Šok (objevuje se až do 3 dnů od události).

Jde o masivní narušení víry o kontrole, předvídatelnosti, spravedlnosti, smysluplnosti, nezranitelnosti.

Projevuje se vůlí nezvladatelnými pocity bezmoci, dochází k aktivaci automatické reakce.

Automatické reakce

Akutní stav ohrožení jedince aktivuje automatickou (instinktivní) reakci.

Dochází buď k zaplavení (aktivní reakce) nebo k umrtvení (pasivní reakce).

Aktivní: **útok** x **útěk**.

Pasivní: záraz / **zamrznutí** (mrtvý brouk).

Aktivní reakce

Zaplavení emocemi, zrychlené chování – útok x útěk

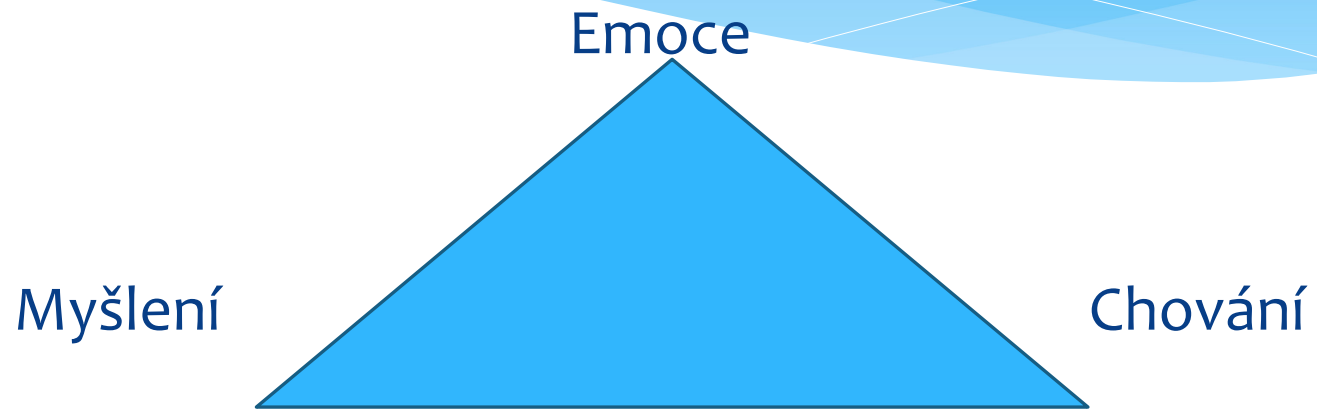
- * Nekontrolovaný pláč;
- * Neadekvátní smích;
- * Třes, neklid, vztek, úzkost;
- * Zastřené vědomí, snížená koncentrace;
- * Mnohomluvnost, podrážděnost;
- * Generalizovaná úleková reakce;
- * Nedůvěra;
- * Omezená schopnost komunikace.

Pasivní reakce

Mrtvý Brouk – popření, zamrznutí

- * Výpadky paměti;
- * Zmatenost, poruchy vnímání (času, okolí, sebe);
- * Pozice diváka bez emocí, otupělost;
- * Stereotypní chování či nulové jednání;
- * Zpomalení dechu, tepu, vegetativního prožívání;
- * Navenek někdy klid mylně vypadá, že to člověk zvládl.

Typologie reakcí

Akutní reakce na stres:

- * zúžený fokus vnímání;
- * stereotypní obranné reakce.

Akutní reakce na stres

Akutní reakce na stres (objevuje se do 6 týdnů od události) je přechodná porucha významné závažnosti. Předchází ji výjimečný psychický či fyzický stres (nikoli zjevná psychická porucha).

Příznaky:

- * velmi různorodé symptomy – poruchy spánku, jídla, výkonu, myšlení;
- * vegetativní příznaky panické úzkosti;
- * na toto období může být částečná či úplná amnézie.

První psychická pomoc 1.

Základní zajištění v šokové reakci (potřeby přežití = 5T):

- * Ticho;
- * Teplo;
- * Tekutiny;
- * Tišení bolesti;
- * Transport.

První psychická pomoc 2.

- * Respektovat pól, kde se jedinec nachází (emoce, myšlení, chování);
- * Obnova bezpečí;
- * Zajištění kontaktu s blízkými;
- * Mluvení o tom, co se stalo (o události).

Fáze krizové intervence 1.

Okamžitá redukce ohrožení

- * V případě akutního ohrožení - zabezpečujeme zdraví a život ohroženého člověka (alarmujeme IZS).

První psychická pomoc

- * Účelem je stabilizace postiženého jedince, zvládnutí šoku a **zajištění základních psychosociálních potřeb.**

Fáze krizové intervence 2.

Akceptace projevů člověka v krizi, zejména s důrazem na **ventilaci emocí**. Ošetření akutních emocí (panika, úzkost, agrese, útlum, pláč...)

- * prostor pro pláč;
- * uvolnění hněvu a vzteku;
- * snížení úzkosti (dodáním informací);
- * respekt k tempu (pokud je jedinec inhibovaný, pomáháme uzavřenými otázkami, nespěcháme).

Fáze krizové intervence 3.

Důraz na **ted' a tady**, potřeby jedince:

- * Odstranění nebezpečí + posílení pocitu bezpečí;
- * Respektování aktuálního stavu a potřeb jedince;
- * Porozumění, kde se jedinec nachází (stereotypní obranné chování = emoce x myšlení x chování);
- * Plán na následující hodiny (ne víc než 1 den);
- * Plán konkrétních drobných kroků;
- * Nabídka odborné pomoci v krizi.

Krizová pomoc

Krizová pomoc je nízkoprahová (snadno dostupná) a dosažitelná (nonstop).

Krizová pomoc face to face:

- * Krizové centrum (RIAPS a CKI PNB - nonstop);

Krizová telefonická pomoc:

- * Linka pro rodinu a školu 116 000 zdarma nonstop;
- * Linka psychické pomoci 116 123 zdarma každý den 8-18

Mgr. Lucie Hermánková
lucie.hermankova@cestazkrize.net

Linka pro rodinu a školu 116 000
www.linkaprorodinuaskolu.cz